

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
ja
ETTEKIRJUTUS-HOIATUS
avaliku teabe asjas nr. 2.1.-3/20/1750

Vaideotsuse ja ettekirjutuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni vaneminspektor Liisa Ojangu
Vaideotsuse ja ettekirjutuse tegemise aeg ja koht	15.06.2020 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	15.05.2020
Teabevaldaja	Otepää Vallavalitsus aadress: Lipuväljak 13, 67405 Otepää e-posti aadress: vald@otepaa.ee
Teabevaldaja vastutava isik	Vallavanem
Vaide esitaja (teabenõudja)	XXX Volitatud esindaja XXX e-posti aadress: XXX@gmail.com

RESOLUTSIOON:

avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1, § 51 lõike 1 punkti 1, haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 2 ja Vabariigi Valitsuse seaduse § 751 lõike lg 4 alusel

- 1) teen vaideotsuse rahuldada vaie osaliselt;
- 2) teen teabevaldajale täitmiseks kohustusliku ettekirjutuse:
vaadata uuesti läbi XXX 06.05.2020 esitatud teabenõue ja väljastada XXXle 30.04.2020 kodukülastusakt XXXi juurde, jättes aga väljastamata olukorra kirjelduse ja lastekaitsetöötaja arvamuse;
- 3) määran ettekirjutuse täitmise tähtajaks 22.06.2020.

AvTS § 52 kohaselt peab teabevaldaja ettekirjutuse saamisest alates viie tööpäeva jooksul võtma kasutusele abinõud ettekirjutuse täitmiseks ja teatama sellest Andmekaitse Inspektsioonile.

VAIDLUSTAMISVIIDE:

Vaide esitaja saab 30 päeva jooksul pöörduda teabevaldaja vastu halduskohtusse üksnes vaideotsuse (üaltoodud punkt 1) rahuldamata jäänud osas. Vaide esitaja saab 30 päeva jooksul pöörduda halduskohtusse, kui Andmekaitse Inspektsioon rikkus menetlemisel vaide esitaja õigusi muul viisil.

Teabevaldaja saab ettekirjutuse (ülaltoodud punkt 2) vaidlustada 30 päeva jooksul, esitades kas:

- haldusmenetluse seaduse kohase vaide Andmekaitse Inspeksiooni peadirektorile või
- halduskohtumenetluse seadustiku kohase kaebuse halduskohtusse (sel juhul ei saa enam samas asjas vaiet läbi vaadata).

Ettekirjutuse vaidlustamine ei peata selle täitmise kohustust ega täitmiseks vajalike abinõude rakendamist.

HOIATUS:

Kui teabevaldaja jätab Andmekaitse Inspeksiooni ettekirjutuse täitmata, võib Andmekaitse Inspeksioon pöörduda teabevaldaja kõrgemalseisva asutuse, isiku või kogu poole teenistusliku järelevalve korraldamiseks või ametniku suhtes distsiplinaarmenetluse algatamiseks. (AvTS § 10 lõiked 1 ja 4, § 53 lõige 1).

SUNNIRAHA HOIATUS:

Kui ettekirjutus on jäetud määratud tähtjaks täitmata, määrab Andmekaitse Inspeksioon ettekirjutuse adressaadile avaliku teabe seaduse § 51 lõike 3 alusel:

summiraha 200 eurot.

Sunniraha võib määrata korduvalt – kuni ettekirjutus on täidetud. Kui adressaat ei tasu sunniraha, edastatakse see kohtutäiturile täitemenetluse alustamiseks. Sel juhul lisanduvad sunnirahale kohtutäituri tasu ja muud täitekulud.

FAKTILISED ASJAOLUD:

XXX esindaja XXX esitas 06.05.2020 Otepää vallale teabenõude, saamaks kodukülastusakti valla sotsiaalteenistuse juhataja Kadri Sommeri poolt 30.04.2020 XXXi juurde tehtud kodukülastuse kohta. Otepää Vallavalitsus keeldus teabenõude täitmisest isikuandmete kaitse seaduse § 24 lg 2 p 2, avaliku teabe seaduse § 23 lg 1 p 1 ja § 35 lg 1 p 19 alusel, kuna see võib kahjustada lapse õigusi ja vabadusi. Vaide esitaja leiab, et teabenõude täitmisest keeldumine ei olnud õiguspärane.

Andmekaitse Inspeksioon (AKI) esitas 20.05.2020 Otepää Vallavalitsusele järelepärimise, milles palus vastuseid järgnevale:

Kas Otepää Vallavalitsusel on dokumenteeritud kujul olemas 30.04.2020 tehtud kodukülastusakt XXXi juurde?

Kui jah, siis palun saata see AKI-le tutvumiseks, et saaksime hinnata, kas selle teabenõude korras väljastamisest keeldumine oli õiguspärane.

Võttes arvesse selgitust, et isikuandmete kaitse seaduse §§ 12-50 on kohaldatavad vaid õiguskaitseasutustele, siis palun kontrollige, kas olete kõnealusele kodukülastusaktile seadnud õiged juurdepääsupiirangud. Kui leiate, et juurdepääsupiirangu alust tuleks muuta, siis palun esitage vastavad selgitused ja põhjendused AKI-le.

AKI hinnangul võib kodukülastusakt sisaldada mh perekonnaelu üksikasju kirjeldavaid andmeid, (AvTS § 35 lg 1 punkt 13), teavet, mis kirjeldab isiku vaimseid või füüsilisi kannatusi (AvTS § 35 lg 1 punkt 15). Arvestades, et XXX elab koos oma isaga, siis võib ka XXXi isa osas olla vajadus kaitsta tema õigust eraelu puutumatusele.

Palun hinnake ja selgitage, kas kõnealuse kodukülastusakti võiks väljastada lähtuvalt AvTS § 38 lõikest 2 ulatuses, mis ei sisalda juurdepääsupiirangu andmeid.

Otepää Vallavalitsus vastas AKI järelepärimisele 29.05.2020.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

Vaide esitaja esitas 29.04.2020 Otepää vallale vaide, mille põhisisuks oli etteheide vallale, et valla lastekaitseteenistus ei ole astunud kohaseid samme vaide esitaja lapse XXXi, kes elab vastavalt vanematevahelisele kokkuleppele isa juures, heaolu tagamiseks. Ühtlasi esitas vaide esitaja Tartu Halduskohtule esialgse õiguskaitse taotluse, et vaidemenetluse ajaks tagada lapse koolikohusutse täitmine, sest laps ei osale õppetöös. Tartu Halduskohus võttis taotluse menetlusse (haldusasi 3-20-XXX), kaasas menetlusse XXX põhikooli kui lapse õppeasutuse ja nõudis 30.04.2020 kohtunõudega nii vallalt kui koolilt seisukohta taotluse osas. Väidetavalt teostas Otepää valla sotsiaalteenistuse juhataja 30.04.2020 lastekaitseasutusena kodukülastuse XXX elukohta. 05.05.2020. a seisukohas nõustus kool avaldajaga, et XXX vajab abi hariduse omandamiseks. 05.05.2020. a esitas seisukoha ka vald (nr 7-4/929-1). Selles avaldas vald, et „Otepää Vallavalitsuse sotsiaalteenistuse juhataja Kadri Sommer teostas XXXi isa XXX elukohta aadressil XXX, Tartu linn kodukülastuse 30.04.2020. a. Kodukülastuse sisuks oli hinnata lapse kasvukeskkonda ning igapäevast hakkamasaamist. Lapsega vesteldi koolikohustuse täitmise vajalikkusest ning võimalikest abimeetmetest. Laps avaldas ka enda hinnangu peresisestele suhetele. Lepiti kokku, et laps pühendub rohkem õpitulemuste parandamisele ning teeb koostööd kooliga.“ Vald vaidles XXX taotlusele vastu, sisuliselt leides, et XXX ei ole abivajav laps. Tartu Halduskohus tegi 13.05.2020 asjas 3-20-XXX esialgse õiguskaitse määruse, milles tuvastas, et XXX on abivajav laps ning kohustas valda otsustama juhtumikorralduse algatamise küsimuse vastavalt LastekS § 29 lg-le 3. Valla 14.05.2020. a otsusest vaide läbivaatamise tähtaja pikendamiseks nähtus, et vald algatas halduskohtu määruse saamise järgselt juhtumikorralduse (ehk siis sisuliselt tunnistas, et valla 05.05.2020 kohtule esitatud seisukoha sisu oli ebaõige). Vald keeldus 14.05.2020. a otsusega nr 7-4/972-1 teabenõude täitmisest. Vald põhjendas seda sellega, et „Kodukülastuse eesmärgiks oli välja selgitada lapse arvamus ning kodukülastusakti väljastamine võib lapse arvamust arvestades kahjustada tema õigusi ja vabadusi“. Käesoleva vaide esitaja on seisukohal, et valla põhjendus on irrelevantne. Sissejuhatuseks olgu märgitud, et vaidlust ei saa olla asjaolu üle, et XXX on alaealine laps, kelle vanemaks ning täievoliliseks seaduslikuks esindajaks on XXX. Seoses vaidlustatava otsusega tuleb esmalt märkida, et vaidlustatud otsuses ning kohtule esitatud seisukohas on välja toodud erinev eesmärk, miks 30.04.2020 kodukülastus teostati. Kuna menetlusosalisel on kohustus esitada kohtule tõeseid faktiväiteid, siis saab kodukülastuse eesmärgina arvesse võtta selle, mille vald avaldas oma 05.05.2020. a vastuses kohtule. Vald on oma keelduvas otsuses välja toonud viite ÜRO Laste Õiguste Konventsioonile. Vaide esitaja märgib esmalt, et tegemist ei ole käesoleva küsimuse lahendamise seisukohalt asjakohase õigusaktiga. Vald jätab tähelepanuta, et konventsioon on suunatud selle osalisriikidele, et tagada laste õiguste kaitse. Eesti on konventsiooni nõuded integreerinud siseriiklikkusse õigusesse, eeskätt perekonna, lastekaitse ja sotsiaalhoolekandeseadustesse. Vaide esitaja on PKS § 120 lg 1 järgi XXXi seaduslik esindaja, kellel on õigus otsustada kõiki lapse heaoluga seonduvaid küsimusi, saades selleks vajadusel abi riigilt ja kohalikult omavalitsuselt (LastekS § 7 lg 2). Seega ei oma kohalik omavalitsus lapse suhtes autonoomset õigust, st et kohalikul omavalitsusel ei ole lapse heaolu küsimustes võimalik eirata lapsevanemat ja lapsevanema nõuet omada täielikku informatsiooni oma lapse kohta. Seda isegi hüpotetiliselt juhul, kui lapse arvamus vanema kohta oleks negatiivne – lapse kasvatamisega tegeleb vanem ning teadmatus info osas oleks selleks ilmselgelt takistuseks ega oleks lapse huvidele vastav (millele vald oma keelduvas otsuses rõhub). Vaide esitajal on mulje, et vald peab ekslikult õiguslikku mõistet „lapse huvid“ mõiste „lapse arvamus“ sünonüümiks. Lapse huvid on õiguslikus tähenduses oluliselt laiem mõiste ning võib olla vastuolus lapse arvamusel (vrdl nt LastekS § 21 lg 3). Näiteks kui laps arvab, et õppimine ei ole huvitav ja ta seda ei tee, siis see on vastuolus lapse huvidega õiguslikus tähenduses. Vaide esitajal kui lapsevanemal on õigustatud huvi teada saada, milline on tema lapse kasvukeskkond teise vanema juures, tema hakkamasaamine seal, milline oli tema arvamus koolikohustuse täitmisest ja valla poolt välja pakutud abimeetmetest (vt valla 05.05.2020. a kirjeldus kohtule kodukülastuse eesmärgist). Ka on lapsevanemal õigustatud huvi teada tema alaealise lapse arvamust tema kohta – kasvõi selleks, et edaspidist lapse kasvukeskkonda kujundada või tema ravivajadust hinnata (tegemist on diagnoositud

meditsiinilist abi vajava lapsega). Info avaldamata jätmisega sekkub vald lubamatult perekonna autonoomiasse ning eirab talle LasteKS § 7 lg-s 2 sätestatud vanema abistamiskohustust. Paraku jääb ka mulje, et teabenõude täitmisest keeldumise üheks motiiviks on varjata 30.04.2020 kodukülastusel tehtud valesid hinnanguid, sest selle kodukülastuse järgselt väitis vald lapsel abivajaduse puudumist, mis aga kohtumenetluses kinnitust ei leidnud ja on konkludentselt ümber lükatud ka sellega, et vald pidas kohtumääruse järgselt juhtumikorralduse algatamist vajalikuks. Seega puudus antud juhul vallal õiguspärane põhjendus teabenõude täitmisest keeldumiseks ning viidatud IKS ja AvTS sätted ei ole asjakohased.

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Otepää Vallavalitsusel on dokumenteeritud kujul olemas 30.04.2020 kodukülastusakt XXXi juurde. Edastame akti kirja lisana. Kodukülastusaktile kehtib juurdepääsupiirang avaliku teabe seaduse § 35 lg 1 p 13 ja 15 alusel. Juurdepääsupiirangu alus on muudetud. Kodukülastusakti saaks väljastada lähtuvalt AvTS § 38 lõikest 2 ulatuses, mis ei sisalda juurdepääsupiiranguga andmeid. Väljastada ei saa aktis toodud olukorra kirjeldust ja hindamist, sest nimetatud lõik sisaldab lapse perekonnaelu üksikasju kirjeldavaid andmeid ja teavet, mis kirjeldab lapse vaimseid või füüsilisi kannatusi. Sellise teabe väljastamine ei oleks lapse huvides ja käesoleval juhul on lapse huvide kaitsmine kaalukam vanema õigusest saada isikuandmete töötlejalt alaealise kohta käivaid isikuandmeid.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

AvTS § 3 lõike 1 kohaselt on avalik teave mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites.

AvTS § 23 lg 1 punkti 1 alusel keeldub teabevaldaja teabenõude täitmisest, kui taotletava teabe suhtes kehtivad juurdepääsupiirangud ja teabenõudjal ei ole taotletavale teabele juurdepääsuõigust.

AvTS § 35 sätestab loetelu teabest, millele tuleb seada juurdepääsupiirang. AvTS § 35 lg 1 punkti 13 kohaselt on teabevaldaja kohustatud tunnistama asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks teabe, mis sisaldab perekonnaelu üksikasju kirjeldavaid andmeid ning punkti 15 kohaselt teabe, mis kirjeldab isiku vaimseid või füüsilisi kannatusi.

AvTS § 38 lõike 2 kohaselt tagatakse juurdepääs üksnes sellele osale teabest või dokumendist, mille kohta juurdepääsupiirangud ei kehti, kui teabele juurdepääsu võimaldamine võib põhjustada juurdepääsupiiranguga teabe avalikuks tulemise.

Käesolevas asjas ei ole vaidlust selles osas, et teabenõude korras küsitud kodukülastusakti näol on tegemist avaliku teabega. Vaidlus on eelkõige selles, kas vallavalitsus on õigetest alustel ja põhjustel kodukülastusakti väljastamisest keeldunud.

Vaidemenetluse käigus on vallavalitsus vaadanud üle juurdepääsupiirangu alused ning selgitanud, et kodukülastusaktile kehtivad juurdepääsupiirangud tulenevalt AvTS § 35 lg 1 punktidest 13 ja 15.

Vallavalitsus edastas AKI-le kõnealuse kodukülastusakti tutvumiseks. AKI nõustub vallavalitsusega, et dokument sisaldab perekonnaelu üksikasju kirjeldavat teavet ning kirjeldust inimese vaimsete ja füüsiliste kannatuste kohta.

Reeglina on alaealise lapse vanemal õigus saada oma lapse kohta käivaid andmeid. Praegusel juhul tuleb aga silmas pidada, et XXXi vanemad elavad lahus, XXX elab oma isaga. Teabenõude kodukülastusakti saamiseks on aga esitanud lapse ema, volitades selleks ja ka käesoleva vaide esitamiseks oma praegust abikaasat. Võttes arvesse XXXi mitte häid suhteid XXXga ja arvestades asjaolu, et XXX XXX esindajana saaks teabenõude korras samuti XXXi perekonnaelu ja kannatuste kohta käiva teabe, ei saa välistada, et seeläbi ei saaks kahjustatud XXXi eraelu puutumatus. Kuivõrd XXXi kodukülastusaktis kirjeldatu on eelkõige seotud tema suhetega oma isa, ema ja ema uue abikaasaga, tuleb XXXi huvide kaitsmiseks väljastamata jätta osad kodukülastusaktist, mis võiksid selle avaldamisel XXX ja XXXle, veelgi kahjustada XXXi seisundit, huve ja eraelu, mis leiab aset elades oma isaga, lahus emast ja tema uuest abikaasast.

Ka isikuandmete kaitse üldmääruse artiklis 15 ettenähtud õigus tutvuda enda ja ka oma alaealise lapse andmetega ei tohi artikli 15 lõike 14 kohaselt kahjustada kellegi teise huve. Seetõttu on ka antud juhul põhjendatud nii avaliku teabe seadusest kui ka isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenevalt XXXi õiguste kaitseks jätta osa kodukülastusaktist väljastamata.

Küll aga tuleb AvTS § 38 lõike 2 alusel võimaldada juurdepääs sellele osale dokumendist, mille kohta juurdepääsupiirangud ei kehti. Seetõttu tuleb Otepää Vallavalitsusel anda XXXle teabenõude korras välja 30.04.2020 kodukülastusakt, jättes aga välja olukorra kirjeldus ja lastekaitsetöötaja arvamus.

/allkirjastatud digitaalselt/

Liisa Ojangu

Vaneminspektor

Peadirektori volitusel